

ACHAREI MOT/KEDOSHIM

Baruch Taub <baruchtaub120@gmail.com>

1. אמת ליעקב ויקרא פרשת קדושים פרק יט פסוק יח - יט.
ואהבת לרעך כמוך (יח).

עיין ברמב"ם [פ"ו מדעות הל"ד] שכתב וז"ל: אהבת הגר כו' שתי מצות עשה אחת מפני שהוא בכלל ריעים ואחת מפני שהוא גר והתורה אמרה ואהבתם את הגר צוה על אהבת הגר כמו שצוה על אהבת עצמו שנא' ואהבת את ד' אלקיך הקדוש ברוך הוא עצמו אוהב גרים וכו'. לכאורה מ"ש ציווי זה מאהבת רעים 18. וצ"ל משום דהתם כתיב ואהבת לרעך, בלמ"ד, וכאן כתיב "את הגר", והרי זה כמו באהבת ד' - את ד' אלקיך, וכמו שביאר רבינו המלבי"ם [בהתורה והמצוה כאן] דהיכא דכתיב בלמ"ד היינו רק שיעשה לחבירו מה שחפץ בעדו - וכמו שביאר הרמב"ם שם [הל"ג], משא"כ באהבת הגר שכתוב "את", דהיינו שיהיה הוא הפעול, וזוהי האהבה הפנימית, ודו"ק ועיין בספר המצוות מצוה ר"ז שכתב הרמב"ם בזה"ל: היא שצונו לאהוב את הגרים והוא אמרו יתברך ואהבתם את הגר ואף על פי שהוא נכנס בזה עם ישראל באמרו ואהבת לרעך כמוך כו' אבל מפני שנכנס בתורתנו הוסיף הא"ל אהבה ויחד לו מצוה נוספת כמו שעשה באזהרה באונאתו כו' והתבאר מלשון הגמרא שחייבין על אונאת הגר משום לא תונו איש את עמיתו ומשום גר לא תונה כן גם כן אנו חייבין באהבתו משום ואהבת לרעך ומשום ואהבתם את הגר וזה מבואר אין ספק בו וכו'. ביאור אריכות דבריו הוא, דלא נימא שהתורה נתנה ציווי מיוחד בגרים דמכיון שאינו ישראל גמור לענין יחוס ושררה גם לא יהיה בכלל ואהבת לרעך כמוך, ולפיכך הוצרך להזהיר גם על הגרים, ולפ"ז הרי הן ב' מצוות מיוחדות: הא' לאהוב ישראלים והב' לאהוב גרים, ונמצא דבגר אינה אלא מצוה א', ולזה הוצרך לבאר דבאונאה הא מצוה בגר יותר, ודו"ק.

2. אמת ליעקב ויקרא פרשת קדושים פרק יט פסוק ג - ז.
איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו (ג).

נראה 3 לבאר הקשר בין שני ענינים אלה, דבאמת המאמין בקדמות העולם - וכמו שמאמינים אומות העולם ורשעי ישראל שבמשך הזמן נתפתח האדם מכל מיני קופים ושאר חיות וכדומה - בהכרח שסובר שכל מה שהדורות מתרחקים מהזמן הקדמון יותר הם מפותחים יותר הם חשובים, ולכן אדרבה - הם סוברים שהדור הזקן חייב לכבד את הדור הצעיר, אבל אנו שמאמינים שהאדם הוא יציר כפיו של הקדוש ברוך הוא וכלל שמתרחקים הדורות יותר אנו מתרחקים מההשפעה האלקית ומגדלותו ויתברך, בודאי השומה עלינו לכבד את הדור הקודם, שיהי הם חשובים וגדולים יותר ממנו, ולכן כשבאה התורה להזהיר על "איש אמו ואביו תיראו", הוצרכה לחזור ולשנות גם את פרשת "ואת שבתותי תשמרו", דהרי השבת הוא הזכר והאות לחידוש העולם על ידי הקדוש ברוך הוא בששת מעשה בראשית, ודו"ק בענין זה אזכיר מה ששמעתי מהגר"א וואסרמן זצ"ל: שאילו ראה דארווין את החפץ חיים לא היה אומר שהאדם נתפתח מקופים וכדומה, אלא שהוא ראה רק אנשים כמוהו ולכן בא לידי טעות, ודו"ק ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה (ז).

הנה מענין פיגול למדנו יסוד מוסרי, דהנה מצונו שהאוכל פיגול הרי הוא בכרת, אבל זה הוא

3. נפש הרב

פרשת קדושים: במצות תוכחה. ביבמות (סה:): כשם שמצוה על

אדם לומר דבר הנשמע, כך מצוה על אדם שלא לומר דבר שאינו נשמע. ונראה לבאר בכונת הלשון כשם... כך, דמשמע שהכל ענין אחד, דגדר מצות תוכחה היינו לקחת את הרשע בעל העבירה ולשנותו לצדיק. והיינו בהיא דביצה (ל.) דמוטב שיהיו שוגגין ואל יהו מזידין, דבעת שעוברים על האיסור בשוגג, הרי בבחינה מסויימת צדיקים הם, [שהרי אינם חוטאים כעת במזיד], ואם נוכיחם יודעים אנו בהם שימשיכו לעבור על האיסור והוא אפילו במזיד, ונמצא שהפכנו את הצדיק [במדה מסויימת] לרשע, וממצות תוכחה גופא [אשר עיקר גדרה לפי פשוטו של מקרא] הוא שלא להפוך את הצדיק לרשע, וזו כונת הגמ' כשם... כך, שהמצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע לאלו השוגגים הוא חלק-עצמי ממצות התוכחה. ואף דג"כ נכללה במצות התוכחה מצוה להגיב לעבירות ע"י תוכחה אפילו במקום שברור לנו שלא נצליח להפוך את הרשע לצדיק [כאשר מתבאר מהדין המובא במשנ"ב (סי' תרי"ב) בשם הראשונים, דבעושה עבירה במזיד, ויודע אני בו שבודאי לא ישמע לי, אעפ"כ מצוה עלי להוכיחו (ד"ע)], וא"כ מ"ט לא נחייבו במצות תוכחה זו אף במקום שהלה עושה את העבירה רק בשוגג. וצ"ל דבכה"ג, שיש סתירה בין מצות תוכחה לפי פשוטו של מקרא [שלא להפוך את הצדיק לרשע, וכנ"ל], ומצות תוכחה שהיא ג"כ כלולה בהך קרא [כעין לאו שבכללות, שלפי התושבע"פ איסור זה ג"כ כלול בפסוק מסויים, אעפ"י שאינו פשוטו של מקרא (המשל משלי, עפ"י שיעורי רבנו)], בזה הורונו התנאים דבמקום שא"א לקיים שניחם, טפי עדיף לאחוז במצות התוכחה שלפי פשוטו של מקרא, ושלא להוכיח, וכנ"ל.

ח. אכן כל זה הוא בנוגע להפיוס דכפרת יום הכפורים אבל בנוגע להפיוס דכפרת התשובה, מהלך הדברים שונה הוא לגמרי. כבר נתבאר לנו כי בעבודת התשובה על עבירות שבין אדם לחבירו הפיוס מתחייב הוא מפאת תיקון המעוות. תיקון זה צריך לפרשו. דאמנם אם אדם מפסיד ממון חבירו הרי על ידי זה שהוא משלם לו מה שהזיקו הוא מתקן את המעוות, דעל ידי התשלומין נתבטל ההפסד; אבל במצער את חבירו או שביזהו הרי אף לאחר הפיוס הצער או חביון במקומו עומד, אלא מכיון שהפיוס מועיל הוא להסיר את הקפידה שבדבר גם זה בכלל תיקון המעוות הוא. והסברת הדברים כך הוא: מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך אינה מחייבת רק להיות אוהב אלא שמחייבת היא גם כן להיות אוהב, מאחר דמבע האהבה כך הוא שכל אוהב שואף להיות אוהב, ממילא גם התשתדלות להיות אוהב בכלל אהבת היא נכנסת. ונמצא דכל חטא בין אדם לחבירו הוא ביטול מצות ואהבת בשני פנים: א) מה שהוא מריע לחבירו. וזה הוא מפני החיוב להיות אוהב. ב) מה שהוא נותן לחבירו היתר של תרעומות עליו בדין. וזה הוא מפני החיוב להיות אוהב. ומשום כן לאחר שהוא מפייס את חבירו דאז חבירו נקרא אכזרי אם אינו מוחל לו, ונמצא דעל ידי הפיוס הוא נוטל מחבירו את היתר התרעומות. ומצד זה נחשב הוא הפיוס לתיקון המעוות (ומזקני גדולי הדור שלפנינו קבלנו כי דעתו של מרן הגר"ם היתה שהמספר לשון הרע על חבירו ואין חבירו יודע מזה, ולכשיודע לו שדברו עליו לשון הרע יצטער מזה, כי אז אסור לו להמספר לבקש מחילה מחבירו, משום דעל ידי בקשת המחילה יצטרך לספר לו שדבר בגנותו, ונמצא מצער חבירו בכדי לקבל מחילה לעצמו. ואין צריך קבלת המחילה לעצמו יכול לשמש היתר לצער חבירו. ולפום רהיטא הי' נראה דתכונה בזה היא דצריך ואין לו תקנה, דהרי צריך הוא למחילתו של חבירו ואין לו תקנה דאסור לבקשת ממנו. אבל לפי מה שנתבאר יתכן דאין הדבר כן כיון דכל עצמה של חובת הפיוס הוא משום תקון המעוות, והתיקון הוא בזה שהוא נוטל מחבירו את היתר התרעומות. אם כן הי' נראה לדון דמי שיש לו תרעומות על חבירו בדין ויודע הוא בחבירו שרוצה לבקש ממנו מחילה אלא שאין הוא יכול לעשות את זה מפני איזה אונס, דמחוייב הוא למחל לו גם בלעדי בקשתו. ונמצא דהחוטא לחבירו באופן שאסור לו לבקש ממנו מחילה כשהוא שב על חטאו ומשתוקק בלבו להשיג מחילה מחבירו הרי על ידי זה עצמו הוא נוטל את היתר התרעומות של חבירו. וממילא זה עצמו בכלל תיקון המעוות הוא).